

Poslání Michaelovo

12. přednáška

Dornach 15. Prosince 1919

GA 194

Rudolf Steiner

Dnešní chaotické vnoření činnosti mysli, státu a vědy. Původ duchovního, právního a vědeckého života ze starých mystérií světla, prostom a Země. První počátky k svobodnému duchovnímu a právnímu životu ve Střední evropě u Goetheho a Wilhelma von Humbolta. Vstupující proud duchovního života do propasti klamu (Ahrimana), právního života do klamu sobectví (Lucifera), vědeckého života do onemocnění kultury a smrti (Asura). Chceme-li zabránit zániku euro-americké kultury přítomnosti je na řadě trojčlennost sociálního organismu.

Úkoly, které jsou kladeny před lidstvo v současnosti a v blízké budoucnosti jsou velké, významné a přelomové. Jedná se o to, že musí být vyvinuta silná duševní odvaha, aby se vykonalo něco k zvládnutí těchto úkolů. Kdo si dnes prohlédne tyto úkoly a snaží se získat skutečný vhled do toho, co je pro lidstvo nutné, ten musí často myslet na povrchní lehkost, se kterou jsou brány veřejné, tzv. veřejné záležitosti. Člověk by chtěl říci, že lidé politizují i do větru z pár emocí, ze zcela egoistických a národně egoistických hledisek si lidé tvoří názor na život, zatímco vážnosti současné doby by bylo přiměřené mít určitou touhu po

tom, abychom získali skutečné podklady pro zdravý úsudek. V průběhu posledních měsíců a také let jsem zde konal přednášky o různých předmětech, také o požadavcích doby, vždy znovu s tím cílem dodat skutečnosti, které mohou člověka učinit způsobilým utvořit si úsudek a ne před něj postavit hotový úsudek. Poznat touhu po poznání skutečností života a sice důkladněji a stále důkladněji, aby člověk získal skutečný podklad pro úsudek, na tom dnes záleží. Musím toto říct obzvláště proto, že ta různá ústní a písemná vyjádření, která jsem učinil ve vztahu k tak zvané sociální otázce a ve vztahu k trojčlennosti sociálního organismu jsou opravdu, jak můžeme zřetelně vidět, brána příliš na lehkou váhu, protože vůči těmto věcem je kladeno příliš málo otázek po závažných skutečných základech. Lidé současnosti přicházejí velmi obtížně k těmto základům, protože ačkoliv si to nechtějí přiznat, jsou vlastně ve všech oblastech života teoretiky. Ti, kteří si dnes nejvíce namlouvají, že jsou praktiky, ti jsou nejsilnějšími teoretiky z toho důvodu, protože se spokojují s tím, že si utvoří pár představ o životě a na základě těchto několika málo představ o životě chtějí usuzovat, zatímco dnes je možné získat věcný úsudek o tom, co je nutné, jedině jestliže se budeme opravdu universálně a celostně zabývat životem. Můžeme říct, že v určitém smyslu je to dnes přinejmenším intelektuální frivolita, pokud se chce politizovat jen tak, bez věcných podkladů, a nebo se fantazíruje na základě povrchních pozorování života. A dnes bychom si přáli, aby se v základu duší projevovala vážnost života.

Když je před svět postavena také praktická stránka našeho duchovněného snažení v nejnovější době, trojčlennost sociálního organismu, tak je tomu tak, že už vůči celému tomuto způsobu myšlení a utváření představ, které vládne ve vypracování tohoto trojčlenného sociálního organismu, jsou dnes stavěny předsudky a jmenovitě citové předpojatosti. Tyto předsudky, jmenovitě citové předpojatosti, odkud pocházejí? Ano, člověk si dnes utváří představy o tom, co je pravda - mluvím teď stále o sociálním životě - utváří si představy o tom, co je dobré, co je správné, co je to užitečné atd. A když si pak takovéto určité představy utvořil, pak je toho mínění, že tyto představy mají zcela absolutní platnost všude a vždy. Například vezmeme socialisticky orientovaného člověka Západní nebo Střední nebo Východní Evropy. Má zcela určité socialisticky formulované ideály. Ale co položil za základ těmto socialisticky formulovaným ideálům? Má tuto základní představu: to, o čem si musí představit, že ho to uspokojuje, to by muselo všechny lidi po celé zeměkouli uspokojit, to že by muselo platit bez konce pro veškeré budoucí bytí Země. Že všechno to, co má

platit jako myšlenka pro sociální život, musí být zrozeno ze základního charakteru času a místa, pro to je dnes málo citu. Proto dnes lidé nepřijdou snadno na to, jak nutné je, aby s různými nuancemi byla vsazena trojčlennost sociálního organismu do dnešní evropské kultury s jejím americkým přívěsem. Pokud bude vsazena, tak se pak samy od sebe dostaví její různé nuance v různých oblastech a u různých národů Země. A kromě toho: po tom čase, po kterém kvůli evoluci lidstva už nebudou moci platit mnou dnes zmíněné ideje a myšlenky v knize „Základní sociální otázky“, musí být právě nalezené jiné.

Nejedná se o absolutní myšlenky, nýbrž jedná se o myšlenky pro současnost a pro nejbližší budoucnost lidstva. Abychom to v plné míře nahlédli, jak nutná je tato trojčlennost sociálního organismu, samostatný duchovní život, samostatný život právní a státní a samostatný život hospodářský, musíme zaměřit náš nepředpojatý pohled na způsob, jak vzniklo v evropsko-americké civilizaci to, že duch, stát a hospodářství působí ve vzájemném propletení. Tato propletenost nitků ducha, práva, státu a hospodářství není nic lehkého. Naše kultura, naše civilizace je klubkem, ve kterém jsou smotána tři vlákna, která jsou velmi rozdílného původu. Náš duševní život je podstatně jiného původu než právo a státní život a opět zcela jiného původu než náš život hospodářský. A tyto tři proudy rozdílného původu jsou chaoticky propletené. Já to dnes mohu nastínit jen jako náčrt, protože takříkajíc musím v krátkosti sledovat tyto tři proudy až k jejich původním pramenům.

Náš duchovní život, jak se zprvu představuje pro toho, kdo bere tyto věci vnějškově doopravdy, si lidstvo osvojilo tím, že na sebe lidé nechávají působit pokračování řeckého a latinského kulturního života, řecko-latinského duchovního života jak zprvu proudil tím, co se později stalo našimi gymnázii a co se stalo našimi universitami.

Protože naše ostatní tzv. humanitní vzdělání až dolů po národní školu, je zcela závislé na tom, co řekněme jako nějaký proud do ní vtéká nejprve z řeckého elementu. Neboť to, co máme jako duchovní život, jako náš evropský duchovní život, je přece ponejprv řeckého původu a tím latinským to jen prošlo. To latinské je jen průchozí stanice. V té nejnovější době se ovšem s tímto z Řecka pocházejícím duchovním životem smísilo něco jiného, co pochází z toho, co nazýváme technikou nejrůznějších oblastí, která Řekovi ještě nebyla přístupná: technika mechaniky, technika obchodování atd. Mohl bych říct: k našim univerzitám přistoupily technické vysoké školy, obchodní vysoké školy atd., které přinášejí novodobější prvek tomu, co proudí našimi humanistickými

z toho řeckého pocházejícími školami do našich duší; nejen snad do duší nějaké tzv. vzdělané třídy, neboť to, co jsou dnes socialistické teorie, co straší v hlavách proletářů, to je něco, co je odvozeno od toho, co vlastně pochází z řeckého duchovního života. Prošlo to pouze rozličnými metamorfózami. Tento duchovní život jde však svým dalším původem až zpět do orientu. A to, co nacházíme u Platona, co nacházíme u Herakleita, Pythagora, Empedokla, jmenovitě u Anaxagora, to vše jde zpět až do orientu. Co nacházíme u Aischyla, Sofokla, Euripida, to jde nazpět až do orientu, co nacházíme u Fidie, jde zpět až do orientu. Řecká kultura jde zpět až do orientu. Prodělala významnou proměnu na cestě z orientu do Řecka. V orientu byla tato duchovní kultura v podstatě spirituálnější než byla ve starém Řecku a v orientu byla výplodem toho, co můžeme nazvat: mystéria ducha, můžu také říci mystéria světla. Byl to již filtrovaný, zředitý duchovní život, čím bylo to řecké vůči duchovnímu životu, ze kterého pramenil a sice z orientálního duchovního života. To spočívalo na zcela zvláštních duchovních zkušenostech. Mám-li vám popsat tyto duchovní zkušenosti, musel bych vám je charakterizovat tímto způsobem.

Samozřejmě musíme jít zpět do prehistorických dob, protože mystéria světla nebo mystéria ducha jsou prehistorické jevy. Mám-li vám znázornit charakter tohoto duchovního života, jak se utvořil, musím říci následující. My přece víme, že když jdeme velmi daleko nazpět v evoluci lidstva, tak nacházíme stále více a více, že lidé starých časů měli atavistickou jasnovidnost, snovou jasnovidnost, pomocí které se jim odhalovala tajemství kosmu. Mluvíme zcela určitě správně, když říkáme, že ve 3., 4., 5., 6., 7. tisíciletím před mystériem na Golgotě po celé civilizované asijské zemi bydleli lidé, kterým se prostřednictvím na přírodu vázaného na krev a tělesnou organizaci vázanou jasnovidností zjevovaly duchovní pravdy. Bylo to určitým způsobem obyvatelstvo rozšířené v širokém okruhu. Tato atavistická jasnovidnost byla v sestupném vývoji, přicházela stále více a více do dekadence. A toto přicházení do dekadence atavistické jasnovidnosti není pouze kulturním historickým jevem. Je to současně jev sociálního života lidstva.

Proč? Protože z této široké masy pozemského obyvatelstva povstával z různých center, hlavně ale z jednoho centra v Asii, určitý zvláštní druh lidí, druh lidí se zvláštními schopnostmi. Tito lidé měli kromě atavistické jasnovidnosti, která jim v určité míře ještě zůstala - z jejich vnitřního duševního života vystupovalo ještě snivé uchopení tajemství světa - kromě tohoto snivého uchopování světa měli ještě to - a sice jako první lidé ve vývoji lidstva - co nazýváme silou myšlení. Měli jako první počínající inteligenci.

Byl to významný sociální jev, že tito dávní lidé, kteří neměli nic než snivě vystupující zření tajemství světa. Viděli přicházet do svých teritorií přistěhovalce, kteří jim ještě uměli rozumět, protože také měli zření, ale oni už měli něco, co oni sami neměli: To byl zvláštní druh lidí. Indové pohlíželi na kastu, kterou označovali jako brahmanskou kastu jako na potomky těchto lidí, kteří s atavistickou jasnozřivostí spojovali sílu myšlení. A když sestupovali z výše položených severních oblastí Asie do níže položených oblastí Asie, tu se pro ně uplatnilo jméno Árijci. To je árijské obyvatelstvo. Jejich praznakem bylo to, že - pokud teď smím užít pozdějšího výrazu - s plebejskými schopnostmi atavistického zření spojovali sílu myšlení.

A ona mystéria, která se nazývají mystéria ducha nebo jmenovitě mystéria světla, byla založena takovými lidmi, kteří spojovali atavistické jasnozření s prvním vzplanutím inteligence s vnitřním světlem člověka. A odvozenina toho, co tenkrát přišlo jako osvícená jiskra do lidstva, je naše duchovní vzdělání, ale je to právě odvozenina.

V lidstvu se mnohé udrželo z toho, co bylo zjeveno. Ale musíme pomyslet, že již Řekové, právě vzdělanější osobnosti mezi Řeky, viděli jak staré atavistické jasnozření uhasíná, a že jim zůstala síla myšlení. U Římanů zůstala jen síla myšlení. U Řeků ještě existovalo vědomí, že síla myšlení vystupuje ze stejných pramenů, ze kterých přišlo staré atavistické jasnozření. Proto vyslovoval Sokrates ještě něco, co znal jako zážitek, když mluvil o svém démonu, který mu vnukal jeho ovšem pouze dialektické inteligentní pravdy.

Řekové také významně umělecky představili toto vynikání člověka inteligence, lépe řečeno vyrůstání tohoto člověka inteligence, z ostatního lidstva: neboť Řekové mají ve svých sochách - studujme je přesně - tři od sebe silně odlišné typy. Mají árijský typ, který má hlavu Apollóna, hlavu Pallas Athény, hlavu Dia, hlavu Héry. Srovnajte uši Apollóna s ušima hlavy Merkura, nos Apollóna s nosem hlavy Merkura a tak uvidíte, jak jiný typ to je. Řek chtěl poukázat na to, jak v merkurském typu splynulo s inteligencí to, co bylo starým dávným jasnozřením, ale co žilo jako pověra, co bylo nižším útvarem. Jak toto bylo v základu kultury, a jak vyčníval Árijec, jehož uměleckým reprezentantem byla hlava Dia, hlava Pallas Athény atd. A ty rasy, které stály zcela dole se zakalenými pozůstatky starého jasnozření, které také žily v Řecku, ale které byly Řeky vnímány na periférii Řecka, jak jsou opět zachovány v jiném sochařském typu: v typu Satyra. který je opět zcela jiný než typ Merkura. Srovnajte nos Satyra s nosem Merkura, uši Satyra s ušima Merkura atd. Řek nechal ve svém umění splynout to, co nesl ve svém vědomí o svém vzniku.

To, co přišlo ze starých mystérií ducha nebo světla v postupné filtraci přes Řecko do nové doby, to mělo určitou zvláštnost jako duchovní kultura. Mělo to v sobě jako duchovní kultura takovou vnitřní průraznou sílu, že to ze sebe dokázalo dát vzniknout současně právnímu životu lidí. Odtud na jedné straně zjevení Bohů v mystériích, která lidem přinášejí ducha a zasazení tohoto od Bohů získaného ducha do vnějšího sociálního organismu, do teokracií. Všechno vychází z teokracií. A tyto teokracie nebyly schopny jen nechat se proniknout z mysterijního bytí právem a politickým životem, nýbrž také byly schopny řídit hospodářský život z ducha. Kněží mystérií světla byli současně ekonomickými hospodářskými správci svých oblastí. Hospodařili podle pravidel mystérií. Stavěli domy, mosty, kanály, starali se o obdělávání půdy. Byla to v pradávné době kultura vskutku z duchovního života, ale tato kultura získala v naší době zcela abstraktní charakter. Stala se zcela abstraktní kulturou. Z duchovního života se stávala stále více a více sumou ideí. Ve středověku už je teologií, tzn. sumou pojmů místo starého duchovního života nebo je odkázána na to, aby byla držena abstraktně, protože už nesouvisela nijak s duchovním životem. Protože pokud se díváme nazpět na staré teokracie, tak nacházíme to, že ten kdo panoval, k tomu dostal pověření od Bohů v mystériích. Poslední pozůstatek je západní panovník. Vůbec to na něm nevidíme, že je posledním pozůstatkem toho, čím byl panovník v teokracii, který svoje poslání získal od Bohů v mystériích. Vše, co zůstalo, je koruna a korunovační plášť. To jsou vnější insignie, tím se později staly více řádem. Na titulech ještě někdy pozorujeme, pokud těmto věcem rozumíme, že pocházejí až z mysterijních časů, ale všechno je zvnějšněné.

Sotva méně zvnějšněné je to, co se dme našimi gymnázii a univerzitami jako duchovní kultura jako poslední dozvuk božských poselství mystérií. Tento duchovní život vplynul do našeho života, ale stal se zcela abstraktní a stal se pouhým životem představ. Stal se tím, o čem socialisticky orientované kruhy říkají: stal se ideologií tzn. sumou myšlenek, které jsou *pouze* myšlenkami. Takovýmto se opravdu stal náš duchovní život.

Pod vlivem tohoto duchovního života se vyvinulo to, co je dneska sociálním chaosem, protože duchovní život je takto filtrován, takto zabstraktněn, ztratil veškerou duchovní sílu. A my jsme odkázáni na to, abychom tento duchovní život postavili na jeho vlastní základ, protože jen tak se mu může dařit. Musíme opět nalézt cestu od pouze myšleného ducha k duchu tvořícímu. A to můžeme jen takovým způsobem, pokud se budeme snažit ze státního duchovního života vyvinout svobodný duchovní život, který pak bude mít sílu, aby se opět

probudil k životu. Neboť ani duchovní život řízený církví, ani ochraňovaný a udržovaný státem, ani duchovní život úpící pod břemenem hospodářství, může být pro lidstvo plodný. Nýbrž jen takový duchovní život, který je postaven na vlastním základu.

Ano, dnes dozrála doba, abychom sebrali odvalu ve svých duších zastupovat svobodně před světem to, že duchovní život musí být postaven na vlastní půdě. Mnozí lidé se dnes ptají: co pak máme dělat? To nejbližší na čem záleží je to, abychom lidem objasnili, co je nutné. Abychom co nejvíce lidí získali, kteří nahlédnou, jak nutné je například to, aby se duchovní život postavil na vlastní půdě, abychom co nejvíce lidí získali, co nahlédnou že to, co se stalo pedagogikou 19.století pro národní, střední a vysoké školy, nemůže nadále stačit lidstvu ku zdravému prospěchu, nýbrž že musí být stavěna ze svobodného duchovního života. Ještě je v duších málo odvahy se opravdu radikálním způsobem postavit za tento požadavek. A člověk může tento požadavek klást jedině tehdy, když pracujeme tímto směrem, aby co nejvíce lidí získalo vzhled do těchto poměrů. Veškerá ostatní sociální práce je dnes provizorní. To je to, co je nejdůležitější: snažit se a pracovat tak, aby stále více a více lidí mělo vzhled do toho, co je ze sociálního hlediska nutné. A to, co právě bylo charakterizováno, je jedna z těchto věcí. Vytvořit jasný náhled těchto věcí a to všemi prostředky, které nám jsou k dispozici. To je to, na čem nám záleží.

My jsme se ještě nestali produktivními, co se týká duchovního života, že se teprve produktivními staneme. Počátky k tomuto již existují a hned o nich budu mluvit, ale my jsme se ještě nestali produktivními, co se týče duchovního života. Musíme se produktivními stát osamostatněním duchovního života.

Všechno, co na Zemi vzniká, nechává po sobě pozůstatky. Mystéria světla jsou v dnešní orientální kultuře méně filtrovaná než v západním světě, ale přece jen ještě nejsou v té podobě, ve které byly v době, kterou jsem vám líčil. Přece však můžeme, když to studujeme, vnímat v tom, co dnes mají hinduisté, to co mají orientální buddhisté spíše dozvuk toho, z čeho my sami máme duchovní život. Jenom to zůstalo v Asii stát na jiném stupni vývoje. Ale my jsme neproduktivní, my jsme na vysokém stupni neproduktivní. Když se v západním světě rozšířila zpráva o mystériu na Golgotě - odkud vzali řečtí a latinští učenci pojmy, jejichž prostřednictvím by pochopili mystérium na Golgotě? Vzali je z orientální moudrostí. Západ nedal vzniknout křesťanství, je vzato z orientu.

A za další: když lidé cítili, že duchovní kultura v anglicky mluvících oblastech je dosti neplodná a vzdychali po oplodnění duchovního života, tu šli

theosofové k podmaněným Indiím a hledali tam pramen pro svou novodobou theosofii. Proto co lidé hledali, aby vylepšili spirituální život. Ve vlastní zemi nebyl žádný plodný pramen: lidé šli do orientu. A kromě tohoto, co je výrazné, můžeme najít mnoho důkazů pro neplodnost, co je v západním světě. A každý důkaz pro neplodnost duchovního světa, co je v západním světě, je současně důkaz pro nutnost osamostatnění duchovního života v trojčlenném sociálním organismu.

Druhým proudem v zamotaném klubku je státní nebo právní proud. To je obušek naší kultury, to je ten druhý proud. Když se na něj dnes člověk podívá z vnějšku, když se s ním z vnějšku seznámí, tu je vidí, jak naši ctihodní soudci na svých soudcovských židlích sedí a soudí zločiny nebo přečiny, nebo když správní úředníci vládnou ve své byrokracii nad naším civilizovaným světem k zoufalství těch, kteří jsou takto spravováni. Všechno to, co nazýváme právním životem, co nazýváme státem a všechno co ze spojení práva a státu vzniká jako politika, to je tento proud. Je to, jak jsem to nazval proudem duchovního života, tak je toto proud práva státu.

Odkud to pochází? Vychází to ovšem z mysterijní kultury. Vychází to až z egyptské mysterijní kultury, která prošla jižními evropskými oblastmi a která pak prošla střízlivou fantazie prostou podstatou Římanů. Spojila se s fantazie prostou podstatou Římanů, s jednou z větví orientalismu a tady se vytvořilo katolické křesťanství popř. katolická církev (viz. kresba). Tato katolická církev, to je v podstatě vzato, i když je to radikálně řečeno, také právní věda. Neboť počínaje jednotlivými dogmaty až po onen mocný velký soud, který byl vždy znázorňován jako Poslední soud, byl celý středověk. Byl celý odlišný duchovní život orientu, protože měl egyptský vliv z mystérií prostoru, v podstatě proměněn na společnost světových soudců se světovými rozsudky a světovými tresty a hříšníky a těmi dobrými a zlými: to je právnictví. A to je ten druhý prvek, který žije v našem duchovním klubku ve zmatení, které nazýváme civilizací, a který se vůbec organicky nespojil s tím druhým proudem. To že se nespojil, to může každý zjistit, kdo jde někdy na univerzitu a třeba slyší po sobě právníckou řeč o státním právu a potom slyší theologickou řeč, třeba dokonce po kanonickém právu. To leží vedle sebe. Ale tyto věci působily tak, že utvářely člověka. I v pozdějších dobách, kdy už byl zapomenut původ, utvářely lidskou duševnost nadále. Právní život způsoboval abstrahování pozdějšího duchovního života, ale ve vnějším životě působil v lidské morálce, v lidských zvyklostech, v lidských zařízeních. A co je to, co bylo posledním sociálním výběžkem v dekadentním duchovním proudu orientu. Co je to, čehož původ

není známý? To je feudální aristokracie (viz. kresba). Na šlechtici už nemůžete rozpoznat, že jeho původ je v orientálním teokratickém duchovním životě, protože on ze sebe vše setřásl a zůstala jen sociální konfigurace. Žurnalistická inteligence někdy má podivné projevy noční můry. Dostala takovou noční můru v novější době a vynalezla podivné slovo, na které byla velmi hrdá: „duchovní aristokracie“. To bylo možno čas od času slyšet. A co se stalo nejnějnějším pozůstatkem toho, co prošlo římskou církví, teokratickým právnictvím, právníkou teokracií, co se potom stalo zcela světským ve středověkém městském životě, co se stalo zcela světským v naší době? To je buržoazie.

A tak jsou věrně mezi lidmi propletené duchovní síly ve svých nejextrémnějších pozůstatcích.

Třetí proud se s tím také spojuje. Když jej dnes z vnějšku pozorujeme (viz. kresba červená), kde se ukazuje tento třetí proud vnějškově zvláště charakteristicky? Ano, existovala v Evropě přímo metoda, určitým lidem demonstrovat, kde se tento nejextrémnější pozůstatek něčeho takového, co bylo původně jiné, také vyvinulo. To se dělo, když střeoevropský člověk poslal svého syna do úctárny do Londýna nebo do New Yorku, aby se tam naučil zvyklostem hospodářského života. V těch zvyklostech hospodářského života, jejichž původ je v národních zvyklostech angloamerického světa. Tam je vidět poslední důsledek toho, co se vyvinulo jako pozůstatek toho, co bych chtěl nazvat mystéria země, kterých jsou například druidská mystéria zvláštním druhem. Mystéria země obsahovala v pradávnych dobách evropského obyvatelstva ještě zvláštní druh moudrosti života. Ono evropské obyvatelstvo, které nic nevědělo, bylo zcela barbarské ve vztahu ke zjevení orientální moudrosti, ve vztahu k mystériím prostoru, ve vztahu k tomu, co se později stalo katolicismem. Tomuto obyvatelstvu, které šlo vstříc rozšiřujícímu se křesťanství, byla vlastní moudrost života, která byla zcela fyzickou moudrostí. Historicky z toho můžeme studovat pouze ty nejnějnější zvyklosti, které jsou zaznamenány tímto proudem: to jak spolu souvisejí slavnosti těch lidí, ze kterých se staly zvyklosti Anglie a Ameriky. Tyto slavnosti byly uvedeny do zcela jiných vztahů než v Egyptě, kde sklizeň souvisela s hvězdami. Zde byla slavnostní příležitostí sklizeň jako taková a s jinými věcmi, které patří hospodářskému životu, souvisely nejvyšší slavnosti roku.

Máme zde zcela určitě něco, co vychází z hospodářského života. Pokud chceme ducha této věci plně uchopit, pak si musíme říct z Asie a z jihu směrem

nahoru přesazují lidé duchovní a právní život, který přijali shůry a přivádějí ho na Zem. Tady, v třetím proudu, tryská hospodářský život, který se musí pnout vzhůru. Je to život, který původně ve svých právních zvyklostech, ve svých duchovních zařízeních je plně a zcela hospodářským životem do té míry, do které hospodářský život, který například spočíval ve zvláštních ročních svátcích, že například jeden ze zvláštních ročních svátků spočíval v tom, že se slavilo oplodnění stád k počtě bohů. Existovaly podobné svátky: všechno tak, jak to vyplynulo z hospodářského života, a když půjdeme do oblastí severního Rakouska, středního Rakouska a Švýcarska, Norska nebo do těch oblastí, které do nedávna byly oblastmi Německa, do Francie, přinejmenším severní Francie a do dnešní Velké Británie, když procházíme tyto oblasti, všude nacházíme rozšířené obyvatelstvo, které ještě před rozšířením křesťanství ve starých dobách mělo zřetelně vyjádřenou hospodářskou kulturu. A to, co ještě může být nalezeno jako staré zvyky, jako svátek právních zvyklostí božských zvyklostí, je dozvuk této staré hospodářské kultury.

Tato hospodářská kultura se setkává s tím, co přichází z druhé strany. Nejdříve tato hospodářská kultura nedosáhla toho, že by rozvinula samostatný právní a duchovní život. Ty původní právní zvyklosti byly odvrženy, protože sem vplynulo římské právo, ty původní duchovní zvyklosti byly odvrženy, protože sem pronikl řecký duchovní život. Nejdříve se stává tento hospodářský život sterilním a postupně se znovu vypracovává, může se však vypracovat pouze tehdy, pokud překoná chaos způsobený odjinud převzatým duchovním a právním životem. Vezměte si dnešní anglo-americký život. V tomto anglo-americkém duchovním životě máte dvě od sebe silně odlišné věci. Za prvé máte všude více než jinde na Zemi v anglo-americkém životě tzv. tajné duchovní společnosti, které mají dosti silný vliv, mnohem větší než lidé dnes vědí. Jsou uchovateli starého duchovního života a jsou na to hrdí, že jsou uchovateli egyptského nebo orientálního duchovního života, který je zcela a úplně filtrovaný, rozředený až na symbol; až do symbolu, kterému se nerozumí, ale u těch nahoře má určitou velkou moc. Je to ale starý duchovní život, duchovní život, který nevyrostl z vlastní půdy. Vedle toho je tu duchovní život, který vyrůstá na hospodářské půdě, ale který vyhání teprve malé květiny, který jako malé květiny bují na hospodářské půdě.

Kdo tyto věci studuje a dokáže jim rozumět, ten dobře ví, že Locke, Hume, Milí, Spencer, Darwin a jiní jsou těmito květinami, vyrostlými z hospodářského života. Myšlenky určitého Milla, myšlenky určitého Spencera, můžeme zcela přesně získat z hospodářského života. Sociální demokracie to pak pozdvihla na

teorii a nazírá duchovní život jako něco závislého na hospodářském životě. To zde existuje nejdříve, všechno vycházející z tzv. praxe, vlastně z životní rutiny, ne z opravdové životní praxe. Takže tu vedle sebe jdou takové věci jako je darwinismus, spencerismus, millismus a humcismus a filtrované mysterijní nauky, které pak nacházejí své pokračování v různých sektářských evulucích, theosofická společnost, kvakeři atd. Hospodářský život, který chce vystoupit vzhůru vyhnal teprve malé květinčky, ještě není příliš daleko. To, co je duchovní život, to co je právní život: cizí rostliny! A největší měrou cizí rostliny - to si prosím všimněte obzvláště, cizí rostliny tím více, čím více v evropské civilizaci jdeme na Západ.

Protože ve Střední Evropě bylo vždy něco, chtěl bych říci něco jako obrana, boj proti řeckému duchovní životu na jedné straně a řeckokatolický právní život na straně druhé. Zpěčování se, to tu bylo vždy. Příklad pro takovéto zpěčování je středoevropská filosofie. V Anglii se ve skutečnosti neví nic o této středoevropské filosofii. Ve skutečnosti není možné přeložit Hegela do angličtiny, není to možné. O něm se nic neví. Německou filosofii nazývají v Anglii germanismus a míní tím něco, čím se rozumný člověk nemůže zabývat. Ale právě v této německé filosofii - s výjimkou jedné epizody, kde totiž Kant byl důkladně zkažen Humem a tento odporný kantsko-humenský element byl vnesen do německé filosofie, který opravdu v hlavách středoevropských lidí napáchal tak nenapravitelné škody - s výjimkou této epizody zde máme pozdní výkvět tohoto zpěčování se právě ve Fichtovi, Schellingovi a Hegelovi. Máme tu hledání svobodného duchovního života již v Goethovi, který už nechce nic vědět o posledním dozvuku římskokatolického práva, v tom, co se nazývá přírodní zákon. Cítíte zrovna tak, jak v tom omšelém taláru s podivnou čepicí, které mají soudci ještě ze starých časů - dnes píší petice, aby je mohli odložit - cítíte zrovna tak v přírodovědě v přírodním zákoně „zákon“, to právní ještě uvnitř! Protože ten celý výraz „přírodní zákon“ nemá například vůči Geothově přírodní vědě, která pracuje pouze s prafenomémem, která pracuje jen s praskutečností, žádný význam. Zde bylo radikálně bojováno - ale přirozeně vše zůstalo v počátku - byl to první výpad směrem k svobodnému duchovní životu - Goethova přírodní věda. V této Střední Evropě existuje již první podnět k samostatnému právnímu a státnímu životu. Přečtěte si takový spis, jako je ten Wilhelma von Humboldta. Ten muž byl dokonce pruským ministrem školství. Přečtěte si spis Wilhelma von Humboldta. Dříve - nevím, kolik stojí teď - stál v Reclamské univerzální knihovně 20 feniků. Přečtěte si tento spis: „Myšlenky k pokusu určit hranice působnosti státu“. Tehdy uvidíte první snahu zkonstruovat

samostatný právní život, samostatnost vlastní politické oblasti. Nikdy to ovšem nedošlo dále než k počátkům. Tyto počátky leží do první poloviny 19. stol., dokonce až na konci 18. stol. Ale musíme uvážit, že přece v této střední Evropě právě v tomto smění jsou tu důležité impulsy, na které je možno navázat, které by rozhodně měly být zohledněny, které mohou vyústit do impulsu o trojčlenném sociálním organismu.

Nietzsche napsal v jedné ze svých prvních knih to slovo, které jsem opět citoval ve své knize o Nietzscheovi hnedle na prvních stránkách, se kterým lze tušit něco jako tragiku německého duchovního života. Nietzsche se pokusil ve svém spisu „David Strauss vyznavač a spisovatel“ charakterizovat události roku 1870/71 založení německé říše slovem: „Exspirace německého ducha ve prospěch německé říše“. Od té doby byl řez hrdlem německého ducha důkladně proveden. A když v posledních pěti až šesti letech se l' světa vrhla na tehdejší Německo - nechci mluvit o příčinách a vinících, nýbrž jenom označit konfiguraci světové situace - tehdy už v podstatě tu byla mrtvola německého duchovního života. Ale když se mluví tak jak jsem mluvil včera nepředpojatě, charakterizujíc zkušenosti, tak by z toho člověk neměl slyšet, že ještě toho neleží mnoho uvnitř v tomto německém duchovním životě. Co musí přijít přes budoucí kočovnost, na co by se mělo dbát. Neboť na čem vlastně Němci ztroskotali? Musíme si jednou tuto otázku nepředpojatě zodpovědět. Němci dospěli ke zkáze proto, že chtěli mít také podíl na materialismu, a protože neměli k tomu talent. Ostatní mají dobrý talent pro materialismus. Němci mají vůbec onu podivnost, kterou jednou Hermann Grimm výtečně charakterizoval, takže řekl: Němci ustupují zpravidla tehdy, když by pro ně bylo prospěšné odvážně kráčet vpřed a strašně silně vyrážejí vpřed, i když by pro ně bylo prospěšné držet se zpět. - Je to velmi dobré slovo pro vnitřní charakteristiku právě německého národa. Protože Němci měli průraznou sílu po staletí, ale ne schopnost tuto průraznost udržet. Goethe dokázal představit prafenomén, ale neukázal dojít až k počátkům duchovní vědy. Uměl rozvinout duchovnost jako například ve svém „Faustovi“ nebo v knize „Wilhem Meister“, která by byla mohla uvést svět do revoluce, kdyby byly nalezeny správné cesty. Oproti tomu to dovedla tato vnější osobnost tohoto geniálního člověka pouze tak daleko, že ve Výmaru ukládal tuk a měl dvojitou bradu a stal se tlustým tajným radou, který byl nesmírně pilný jako ministr, ale přece jen byl nucen pátý stupeň nechat být, jak se říká právě v politickém životě.

To by měl svět nahlédnout, že takové zjevy jako Goethe a Humboldt představují ve všem počátky, a že skutečně svět ke své škodě a ne ke svému

užitku by nebral ohled na to, co uvnitř německé evoluce žije a co ještě není vůbec vystavěno a co musí z toho vzejít. Neboť Němci nejsou konečně zařizeni na to, na co jiní tak báječně zařizeni jsou, čím dále jdeme na západ: vystoupat všude až k nejposlednějším abstrakcím. To, co Němci mají ve svém duchovním životě „abstrakce“ jen proto, protože to lidé nedokážou prožít; a protože z toho život sami vytlačí a tak věří, že ti ostatní ho v tom také nemají. Ale Němci nemají dar proniknout až k nejkrajnější abstrakci. To se ukázalo zvláště v jejich státním životě, v tomto nejnešťastnějším státním životě. Kdyby Němci měli odjakživa tak velký talent pro monarchismus, jaký si Francouzi zářně uchovali až po dnešní dny, pak by nikdy nepropadli wilhelminismu. Nebyli by tu nechali stát tuto podivnou karikaturu monarchy, nebyli by ji potřebovali, ji tu postavit. Francouzi se sice nazývají Republikány, ale mají mezi sebou tajného monarchu, který to státní zřízení pevně drží pohromadě, který city strašně drží: nebot' v podstatě je tu stále duch Ludvíka XIV. Je tomu tak přirozeně jenom v dekadenci, ale je tu. Opravdu je tajný monarcha obsažen ve francouzském národě. To se objevuje v podstatě v každém jejich kulturním projevu. Onen talent k abstrakci, který se vyjevil ve Woodroovi Wilsonovi, to je právě ve vnější politické oblasti nejvyšší talent k abstrakci. Oněch 14 bodů světového školometu, které v každém slově v sobě nese výraz něčeho nepraktického a neproveditelného. Ty mohly vzniknout jen z takového ducha, který je zcela staven pro to abstraktní, který nemá vůbec žádný smysl pro opravdovou skutečnost.

Jednou tady budou dvě věci, které kulturní dějiny budoucnosti velmi těžko pochopí. To jedno jsem už častěji charakterizoval před vámi slovy Hermanna Grimma. To je Kant-Laplaceova teorie, na kterou někteří lidé ještě věří. Hermann Grimm říká ve své knize „Goethe“ tak hezky: Jednou bude velmi těžko pochopitelná ona nemoc dnešními lidmi nazývaná věda, která se zjevuje v Kant-Laplaceově teorii, podle níž vzniklo všechno, co dnes máme kolem sebe zahuštěním všeobecné světové mlhy. A to má jít tak dále, až celá ta věc opět padne zpět do Slunce! Kost zdechlíny, kolem které krouží hladový pes, je chutnější kus než tato fantazijní představa. Tato fantazijní představa o vývoji světa. - To míní Hermann Grimm. Přirozeně tu budou velké potíže z vědeckého šilenství 19. a 20.st. vysvětlit tuto Kant-Laplaceovu teorii.

Druhá věc bude vysvětlení neuvěřitelné skutečnosti, že tu mohl být větší počet lidí, kteří ten humbuk se 14ti body Woodrowa Wilsona vzali vážně v čase, který je sociálně tak vážný.

Studujme to, co ve světě stojí vedle sebe, pak shledáme, jak se zvláštním způsobem proplétá hospodářský život, politický právní život, duchovní život do klubka. Pokud nechceme propadnout zkáze pod duchovním a právním životem propadlým v degeneraci, pak se musíme obrátit k trojčlennému sociálnímu organismu, který ze samostatných kořenů staví hospodářský život, který chce vyjít na povrch, který ale nemůže vyjít na povrch, pokud mu nejde vstříc žádný právní život a žádný duchovní život ze svobody. Věci mají své hluboké kořeny v celé evoluci lidstva a v lidském soužití. Tyto kořeny musí být vyhledány. Lidem se musí dnes objasnit, jak tam dole, chtěl bych říci zcela při zemi, se plazí hospodářský život vedený angloamerickými myšlenkovými zvyklostmi. Jak bude moci jen tehdy růst vzhůru, bude-li pracovat v souladu s celým světem s tím, pro co jsou jiní také schopní, jiní jsou také nadaní. Jinak se mu stane získáním světovlády osudným.

Pokud běh světa půjde tak dál, jak šel s tím degenerujícím z orientu pocházejícím duchovním životem, pak presviští tento duchovní život, zatímco byl na jednom konci nejvznešenější pravdou, a stane se na druhém konci nejstrašnější lží. Nietzsche musel líčit, jak se již Řekové museli chránit před světovou lží uměním. A v podstatě je umění božským dítětem, které lidi ochraňuje před utonutím ve lži. Pokud budeme sledovat tuto větev kultury jednostranně, pak tento proud ústí do lži. V posledních pěti až šesti letech se ze všech let světových dějin nejvíce uvnitř civilizovaného lidstva lhalo. Takřka vůbec nebyla řečena pravda ve veřejném životě, téměř žádné slovo, které prošlo světem, nebylo pravdivé. Zatímco tento proud ústí ve lži, ústí prostřední proud do egocentrismu. A takový hospodářský život jako ten angloamerický, který by měl vyústit ve světovládu: pokud si nedá tu práci s tím, nechat se proniknout samostatným duchovním a samostatným státním životem. Vyústí ve třetí propast lidského života, ve třetí z oněch tří. První propast je lež, znetvoření lidstva Ahrimanem. Druhá je egocentrismus, znetvoření lidstva Luciferem. Třetí je ve fyzické oblasti nemoc a smrt, v oblasti kultury: nemoc kultury, smrt kultury.

Angloamerický svět může sice získat světovou vládu: bez trojčlennosti rozlije tuto světovládu jen kulturní smrt a nemoc, protože ty jsou zrovna tak darem Asurů, jako lež je darem Ahrimanovým a egocentrismus darem Luciferovým. Tak je to třetí, co se se ctí staví na stranu těch druhých, darem Asurským mocností.

Musíme z těchto věcí čerpat entusiasmus, který může člověka rozohnit, aby opravdu hledal cesty, co možná nejvíce lidem věci objasnit. Dnes je úkolem

toho, kdo má vhléd: vysvětlování lidstvu. Musíme toho učinit co nejvíce proti onomu bláznovství, které se vydává za moudrost, a které věří, že to dotáhlo tak krásně daleko, proti onomu bláznovství musíme postavit to, co můžeme získat z praktického aspektu anthroposoficky orientované vědy.

Pokud jsem těmito slovy ve vás mohl probudit trochu pocit, jak hluboká vážnost tkví v těchto věcech, pak jsem snad částečně dosáhl toho, čeho jsem těmito slovy dosáhnout chtěl. Pokud se po několika týdnech opět uvidíme, chceme mluvit o podobných věcech dále. Dnes jsem ve vás chtěl pouze vyvolat pocit o tom, že je to dnes ta nejdůležitější sociální práce lidí, co nejvíc okruhů věcí objasnit.